

UDK: 27-242.8-277

27-184.3-31

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: svibanj 2013.

Domagoj RUNJE
Katolički bogoslovni fakultet u Splitu
Zrinsko-frankopanska 19, HR – 21000 Split
domagojrunje@yahoo.it

VJERA U PUSTINJI (BR 14,11; 20,12) Pokušaj aktualizacije

Sažetak

U ovom izlaganju autor pokušava aktualizirati tekstove Br 14,11; 20,12 u kontekstu slavlja Godine vjere koju je 11. listopada 2012. otvorio papa Benedikt XVI. Promatrajući navedene tekstove u njihovu biblijskom kontekstu, može se uloga Mojsija i njegova brata Arona, kao pastira koji vode narod kroz pustinju, usporediti s ulogom Crkve u svijetu. Pri tome se pak ovdje posebno ističe činjenica da, kao što Mojsije i Aron nisu uveli narod u obećanu zemlju, nego je to učinio Jošua, tako ni Crkva sa svojim pastirima ne dovršava sama svoje poslanje vođenja ljudi u zajedništvo s Bogom, nego to čini Isus Krist koji jedini daje život u punini. No, time poslanje Crkve u svijetu ne treba gledati kao nešto ograničeno ili zatvoreno, nego kao uvijek otvorena vrata vjere.

Ključne riječi: Mojsije, Aron, Jošua, Crkva, Isus Krist, obećana Zemlja, zajedništvo s Bogom, vjera.

Uvod

Tema ovoga izlaganja potaknuta je jednom rečenicom iz Papina pisma „Porta fidei“¹ kojim se razdoblje od 11. listopada 2012. (pedeseta obljetnica početka Drugog vatikanskog koncila) do 24. studenoga 2013. (svetkovina Krista Kralja) proglašava Godinom vjere. Naime, u pismu „Porta fidei“ papa Benedikt XVI. navodi jednu rečenicu iz svoje nastupne homilije koju je održao 24. travnja 2005. Ta rečenica glasi: „Crkva u cjelini, i pastiri u njoj, moraju poput Krista krenuti na put, da

¹ Hrvatsko izdanje donosi Kršćanska sadašnjost u istom sveščiću s prigodnom Notom Kongregacije za nauk vjere: BENEDIKT XVI., Kongregacija za nauk vjere, *Porta fidei. Vrata vjere / Nota s pastoralnim smjernicama za godinu vjere* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2012.).

izvedu ljude iz pustinje i povedu ih prema mjestu života, prema prijateljstvu sa Sinom Božjim, prema onome koji nam daje život u punini.“²

U nastavku svojega pisma papa Benedikt tu misao razrađuje u kontekstu današnjega stanja Crkve i svijeta, a oslanjajući se na sveto-pisamsku objavu, navodi isključivo novozavjetne tekstove. No, premda u pismu „Porta fidei“ nema nijednog starozavjetnog navoda, gore navedena slika ljudi koje treba izvesti iz pustinje i dovesti ih punini života svakako je nadahnuta na izlasku Izraelaca iz egipatskoga ropstva i puta u obećanu zemlju. Opis toga puta obuhvaća najveći dio Petoknjižja, to jest od Knjige Izlaska do knjige Ponovljenoga zakona, a tomu još treba pridodati i knjigu o Jošui u kojoj narod napokon ulazi u obećanu zemlju.

Unutar toga literarnog korpusa posebno mjesto za našu temu zauzima knjiga koja u hebrejskoj tradiciji nosi ime koje, da tako kažemo, odgovara Papinoj dijagnozi našega sadašnjeg stanja. Naziv te knjige je „*Bamidbar*“, prevedeno „U pustinji“, a u hrvatskoj tradiciji ta biblijska knjiga poznata je pod naslovom „Knjiga Brojeva“. Taj hrvatski naziv zapravo počiva na grčkoj i latinskoj tradiciji, a nastao je na temelju dvaju popisa naroda (Br 1 i 26) i ostalih preciznih brojčanih podataka od kojih se posebno ističe popis prinosa koje su donijeli glavari pojedinih plemena prigodom posvete žrtvenika (Br 7,10-88).³ Treba priznati da ti popisi zvuče monotono i često stavljaju na kušnju strpljenje čitatelja. No, Knjiga Brojeva zapravo je veoma dinamična knjiga. Njezin sadržaj kronološki obuhvaća čitav vremenski period od četrdeset godina hoda kroz pustinju, a prostorno čitav taj hod od brda Sinaja (Br 1,1) do Moapskih poljana uz Jordan nasuprot Jerihonu (Br 36,13).

Tijekom tog hoda kroz pustinju izlazi na vidjelo složenost odnosâ među ljudima koji idu kroz pustinju prema obećanoj zemlji. Putovanje kroz pustinju puno je sukoba, nepovjerenja i nesporazuma u svim relacijama: između naroda i njihovih vođa Mojsija i Arona, između naroda i Boga, a onda i između Mojsija i Arona i Boga. Kompleksan je i odnos prema Egiptu iz kojeg su izišli, ali se u nj svako malo žele i vratiti (usp.: Br 11,5.18.20; 14,3-4; 20,5; 21,5), kao i prema obećanoj zemlji prema kojoj idu, ali se u nju boje ući (usp.: Br 14,3). Konačni ishod te složene situacije jest taj da nitko od onih koji su izišli iz Egipta (s iznimkom Kaleba i Jošue), neće ući u obećanu zemlju (usp.: Br 14,26-30; 32,11-12). To će se dogoditi tek u drugom naraštaju, dok

² *Porta fidei* 2; Propovijed je objavljena u: „Omelia per l’inizio del ministero petrino del Vescovo di Roma (24. travnja 2005.)“, AAS 97 (2005.), 710.

³ Usp.: Anto POPOVIĆ, *Torah – Pentateuh – Petoknjižje. Uvod u knjige Petoknjižja i u pitanja nastanka Pentateuha* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2012.), 149-150.

je onaj prvi zajedno sa svojim vođama Mojsijem i Aronom postupno pomro putem kroz pustinju.

Razlog zbog kojeg egipatski naraštaj Izraelaca nije ušao u obećanu zemlju objašnjen je u Knjizi Brojeva manjkom vjere u Boga unatoč svim znamenjima koje je učinio, kao i manjkom povjerenja u autentičnost Mojsijeva poziva kao od Boga izabranog i postavljenog vođe s bratom Aronom kao prvim njegovim suradnikom (usp.: Izl 4,14-16). No zbog sličnog pomanjkanja vjere na koncu su istom kaznom kao i ostali narod kažnjeni i Mojsije i Aron koji u danom trenutku nisu očitovali Božju slavu pred narodom (usp.: Br 20,12).

Promotrit ćemo pobliže dva momenta koja o tome govore, to jest dvije ključne rečenice od kojih se, da parafraziramo izraz pape Benedikta XVI., jedna odnosi na narod u cjelini, a druga na pastire u njemu.

Prva rečenica glasi: „Tada (Jahve) reče Mojsiju: ‘Dokle će me taj narod prezirati? Dokle mi neće vjerovati unatoč svim znamenjima što sam ih među njima izvodio?’“ (Br 14,11).

A druga: „Potom će Jahve Mojsiju i Aronu: ‘Budući da se niste pouzdavali u mene i niste me svetim očitovali u očima sinova Izraelovih, nećete uvesti ovaj zbor u zemlju koju im dajem.’“ (Br 20,12).

Te dvije sadržajno povezane rečenice čiji je ishod praktički isti, to jest ni narod (Br 14,21-23.30) ni Mojsije s bratom Aronom (Br 20,12) neće ući u obećanu zemlju, ne nalaze se u Knjizi Brojeva neposredno jedna uz drugu, nego svaka u svojem kontekstu. To, uz njihovu temeljnu sličnost, oblikuje posebnost njihovih poruka koje možemo iščitati s jedne strane u odnosu na čitav narod, a s druge u odnosu na njihove vođe.

1. Br 14,11 u svojem kontekstu

U trinaestom poglavlju Knjige Brojeva odvija se četrdesetodnevno izviđanje obećane zemlje, nakon čega uhode podnose izvještaj Mojsiju, Aronu i čitavoj zajednici. Taj izvještaj nalazimo u Br 13,27-33. Prema rezultatima povijesno-kritičkog istraživanja riječ je o tekstu čiju konačnu verziju dugujemo redктору iz kruga svećeničke predaje (P) koji je obradio stariji jahvističko-elohistički (JE) predložak.⁴ Tako u tom kratkom tekstu možemo identificirati dva suprotna izvještaja o zemlji koju su uhode izvidjeli. Prvi i temeljni izvještaj (13,27-31.33) pripada jahvističko-elohističkoj predaji i veoma je povoljan s obzirom

⁴ Usp.: Baruch A. LEVINE, *Numbers 1-20. A new translation with Introduction and Commentary*. The Anchor Bible 4A (New York: Doubleday, 1993.), 347-348.

na zemlju, ali su problem stanovnici zemlje koji su veoma veliki i jaki. No, mladić Kaleb, jedan od izviđača, smatra da je zemlju ipak moguće zauzeti i da to treba učiniti što prije. Tu pak nailazi na otpor ostalih izviđača kojima sad svećenički pisac stavlja u usta potpuno suprotan izvještaj o zemlji kojom više ne teče med i mlijeko, nego koja proždire svoje stanovnike (usp.: 13,32). No, on to čini tako da je čitatelju potpuno jasno kako je vjerodostojan onaj pozitivni izvještaj, dok se negativni obrazlaže nespremnošću predstavnika dvanaest plemena da ulože trud koji je potreban da bi zaposjeli zemlju nadvladavši narode koji trenutno u njoj žive. Jedino Jošua iz Efrajimova i Kaleb iz Judina plemena ostaju vjerni pozitivnom izvještaju i pouzdanju u Boga, dok ostali dovode do pobune naroda protiv Mojsija i Arona, koja kulminira prijedlogom nekih da sebi postave vođu i vrte se u Egipat (14,4).

Reakcija Mojsija i Arona jest padanje ničice pred čitavom zajednicom, nakon čega se svima ukazuje Jahvina slava u Šatoru sastanka te Bog odlučuje da istrijebi čitav narod, a onda od Mojsija načini novi, veći i moćniji (Br 14,12). Ista situacija dogodila se već jednom u krizi sa zlatnim teletom (Izl 32,11-14) i ista je Mojsijeva reakcija. On zagovara narod i Bog je zbog njega narodu oprostio. No, oproštenje ne isključuje kaznu. Svi koji su se pobunili, poginut će u pustinji. Ipak, njihova će djeca ući u obećanu zemlju, dok Mojsijevo potomstvo u daljnjoj povijesti Izraela neće imati nikakve značajne uloge.

Na taj način Mojsije je prikazan kao čovjek koji je spreman odreći se svega, pa i prosperiteta vlastite obitelji, za spas čitava naroda. Ne pristajući na Božji prijedlog da sve smakne, a njega poput praotaca Abrahama i Jakova obdari brojnim potomstvom, Mojsije ne koristi priliku da postane rodozačetnikom novoga Božjeg naroda ili da uspostavi svoju vladalačku dinastiju. On je u potpunosti u službi naroda te, unatoč prethodnoj namisli, Bog Mojsijevo zauzimanje za narod prihvaća kao ispravan model ponašanja i potvrđuje ga odgovorom: „Opraštam po riječi tvojoj“ (Br 14,20). Taj Mojsijev pozitivan stav prema narodu doći će u krizu kod Meripskih voda u Br 20,2-13.⁵

2. Kontekst Br 20,2-13

Nakon što je zapečaćena sudbina naraštaja koji je izišao iz Egipta te poslije niza propisa o dužnostima svećenika i levita koji obuhvaćaju tekst od petnaestog do devetnaestog poglavlja, slijedi u dvadesetom poglavlju Knjige brojeva epizoda o Meripskim vodama kraj kojih su se Izraelci prepirali s Jahvom i on se „pokazao svetim“ (20,13). Međutim

⁵ O tome pobliže u naslovu br. 4.

tu svetost, premda su to trebali učiniti, nisu očitovali Mojsije i Aron.

Tijek događaja je ovaj. Narod je tražio vodu i negodovao protiv Mojsija i Arona. Oni su otišli do Šatora sastanka i ondje im je Bog rekao što će učiniti. Trebali su okupiti narod, progovoriti pećini i ona će ustupiti vodu. No, Mojsije i Aron nisu postupili točno onako kako im je rekao Bog. Nisu progovorili pećini nego narodu, i k tomu je Mojsije dva puta udario u pećinu pri čemu se to dvostruko udaranje tradicionalno interpretira kao manjkavost vjere. Zanimljivo je ipak da je voda potekla i narod napojio sebe i svoje blago te je zapravo ispalo da je Bog pustivši vodu iz pećine sačuvao Mojsijev i Aronov ugled pred narodom, dok oni, kako stoji u Br 20,12, svojim pogrešnim postupanjem nisu očitovali Božju slavu. Što sve stoji u pozadini Mojsijeva i Aronova grijeha, nije lako odrediti, ali usporedba ovoga događaja s paralelnim događajem u knjizi Izlaska (Izl 17) te s prethodno spomenutom reakcijom naroda nakon negativnog izvještaja uhoda o obećanoj zemlji, nudi određene sugestije.

3. Usporedba Br 20,2-13 s Izl 17,1-7

U Izl 17,1-7, gdje se dogodio sličan slučaj kao i u Br 20, narod je bio žedan i tražio vode. I tada je Mojsije tražio pomoć od Boga i Bog mu je rekao što treba učiniti. „... uzmi u ruku štap kojim si udario Rijeku i pođi... Udari po pećini i iz nje će poteći voda“ (Izl 17,6). Mojsije je tako i učini te je narod nastavio put bez ikakvih loših posljedica. No, kada je Mojsije u Br 20 dvaput udario po pećini, voda je doduše potekla iz pećine, ali je uslijedila i već spomenuta kazna. Na pitanje zašto je to tako ispalo, odgovori se, kako smo već rekli, svode na to da Mojsije nije učinio točno onako kako mu je Bog rekao. No, u usporedbi s događajem iz Izl 17 mogu se izvući još neki zaključci koji pomažu u razumijevanju i aktualizaciji teksta.

Ovdje treba svakako spomenuti kako povijesno-kritička analiza Izl 17,1-7 i Br 20,1-13 dolazi do zaključka da je tekst u Knjizi Brojeva svećenička reinterpretacija elohističko-jahvističke predaje opisane u Izl 17.⁶ Drugim riječima, radi se o jednom događaju koji je ispriopovijedan u dvije varijante na dva različita mjesta u Petoknjižju. No, ako je u stvarnosti doista tako, u literarnom je smislu ipak riječ o dva različita događaja te ih u kontekstu čitava Petoknjižja kao takve treba i čitati. Da je nakana pisca u tom pogledu potpuno jasna, govori različit vremenski i prostorni okvir u koji su smješteni opisi događaja u Izl 17,1-7 i Br 20,1-13.

⁶ Usp.: Baruch A. LEVINE, *Numbers 1-20*, 484.

3.1. Vremenski okvir Izl 17,1-7 i Br 20,1-13

Najbliži vremenski podaci koji uokviruju događaj opisan u Izl 17,1-7 nalaze se u Izl 16,1 i Izl 19,1. U Izl 16,1 stoji kako je izraelska zajednica došla u pustinju Sin petnaestoga dana drugog mjeseca nakon odlaska iz Egipta, a u Izl 19,1 točno tri mjeseca nakon izlaska iz Egipta Izraelci dolaze u Sinajsku pustinju. Prema tome radi se o veoma kratkom vremenskom okviru od otprilike dva tjedna u kojima se odvijaju čak četiri važna događaja. U Izl 16,2-36 Bog hrani narod manom i prepelicama;⁷ u Izl 17,1-7 izvodi vodu iz pećine; u Izl 17,8-15 pomaže narodu u boju protiv Amalečana; te u Izl 18,1-27 Mojsijev tast Jitro pomaže svojem zetu u postavljanju sudaca po Božjem odobrenju (usp.: Izl 18,23). Tako se u tom kontekstu voda koja je potekla iz pećine u Izl 17,1-7 nalazi u nizu događaja u kojima se Bog, koji je svoj narod izveo iz egipatskog ropstva i faraonove vlasti, sada pokazuje kao kralj koji se brine za svoj narod tako da mu daje jesti i piti, brani ga od neprijatelja i presuđuje u njihovim sporovima.⁸ A sve to Bog čini već na samom početku četrdesetogodišnjeg puta do obećane zemlje.

Za razliku od Izl 17,1-7 paralelni događaj opisan u Br 20,1-13 nije lako precizno vremenski odrediti. U Br 20,1 stoji da su Izraelci došli u pustinju Sin⁹ u prvome mjesecu, ali nije rečeno koje godine. Stoga na osnovi najbližih navedenih kronoloških podataka postoje dvije mogućnosti. Pođemo li od Br 10,11 gdje doznajemo kako se druge godine (od izlaska iz Egipta) drugoga mjeseca dvadesetoga dana u mjesecu digao oblak iznad Prebivališta te je narod krenuo dalje na put iz Sinajske pustinja, onda bi se prvi mjesec u Br 20,1 odnosio na treću godinu od izlaska iz Egipta. No, ako je Aron umro iste godine kad je Bog njemu i Mojsiju kod Meripskih voda rekao da neće uvesti Izraelce u obećanu zemlju, onda se to dogodilo u četrdesetoj godini nakon izlaska iz Egipta (usp.: Br 33,38), to jest na samom kraju puta kroz pustinju. Tradicionalno se prihvaća ova druga opcija, koja se s kronološke točke gledišta bolje uklapa u širi kontekst Petoknjižja i nakanu pisca iz svećeničke predaje, koji je ovim događajem htio

⁷ Ovaj odlomak isprepleten je sa zakonskim propisima o obdržavanju subote.

⁸ Usp.: Jean Louis SKA, *Introduzione alla lettura del Pentateuco* (Bologna: EDB, 2001.), 40.

⁹ Pustinja Sin u Izl 17,1 i Br 20,1, unatoč istom nazivu u hrvatskom prijevodu, nije u knjizi Brojeva ista pustinja. O tome vidu u naslovu 3.2.

objasniti zašto Mojsije i Aron nisu uveli narod u obećanu zemlju.¹⁰ Stoga ćemo i mi ovdje poći od iste tradicionalne pretpostavke. Voda iz pećine u Izl 17,1-7 potekla je u prvoj, a u Br 20,1-13 u četrdesetj, tj. posljednjoj, godini puta iz Egipta prema obećanoj zemlji.

3.2. Mjesto događaja u Izl 1,1-7 i Br 20,1-13

Mjesto gdje je Mojsije po Božjoj zapovijedi izveo vodu iz pećine u knjizi Izlaska prozvano je zbog mrmljanja naroda Masa i Meriba (usp.: Izl 17,7),¹¹ a prema 17,1 nalazi se kod Refidima gdje se narod utaborio na dionici puta između pustinje Sina i brda Sinaja. Granice pustinje Sin nisu jasne, ali se iz konteksta može zaključiti da se njezin položaj nalazi na zapadnom dijelu Sinajskog poluotoka.¹²

Spominjanje dvaju imena, Mase i Meribe, također stvara određene probleme pri identificiranju točne geografske lokacije događaja jer se ta dva različita imena vjerojatno odnose na dva različita mjesta.¹³ Pogotovo je problematično što se Meripske vode spominju i u Br 20,13 na potpuno drugoj lokaciji. S druge strane ipak se ne smije previdjeti podatak da je mjesto *prozvano* Masa i Meriba, kao i sasvim jednostavna mogućnost da se različite lokacije nazivaju istim imenom. No, više od svega očito je kako je biblijskom pripovjedaču više stalo do pučke etimologije koja ime Masa povezuje s hebrejskim glagolom *nisah* „kušati“, a Meriba s glagolom *rib* „prepirati se“,¹⁴ negoli do preciznog određivanja mjesta događaja. U svakom slučaju Izraelci u Izl 17,1-7 na svojem putu iz Egipta još nisu došli do Sinaja, još nisu primili Zakon i još nije sagrađen Šator sastanka kao mjesta Božje prisutnosti sa svojim narodom. Stoga ključno pitanje koje narod postavlja kod Mase i Meribe glasi: „Je li Jahve među nama ili nije?“ (Izl 17,7). Drugim riječima, na ovoj dionici puta narod Božju prisutnost u svojoj sredini prepoznaje jedino u konkretnim djelima u kojima Bog rješava njihove

¹⁰ Usp.: Božo LUJIĆ, „Problem Božje nazočnosti. Je li Gospodin među nama ili nije? (Izl 17,1-7)“, Marko JOSIPOVIĆ – Božo ODOBAŠIĆ – Franjo TOPIĆ (ur.), *U Službi Riječi i Božjega naroda. Zbornik u čast mons. Dr. Mati Zovkiću u povodu 70. obljetnice života i 35 godina profesorskog djelovanja* (Sarajevo: Vrhbosanska katolička teologija, 2007.), 44.

¹¹ Usp.: Božo LUJIĆ, „Problem Božje nazočnosti. Je li Gospodin među nama ili nije? (Izl 17,1-7)“, 42-43.

¹² Usp.: Baruch A. LEVINE, *Numbers 1-20*, 518.

¹³ Usp.: Božo LUJIĆ, „Problem Božje nazočnosti. Je li Gospodin među nama ili nije? (Izl 17,1-7)“, 44-45.

¹⁴ Usp.: Raymond E. BROWN – Joseph A. FITZMYER – Roland E. MURPHY (ur.), *The New Jerome Biblical Commentary* (London: Geoffrey Chapman, 2000.), 3:28.

primarne potrebe, od kojih je voda za piće najrječitiji primjer.

Što se tiče mjesta događaja u Br 20,1-3, najprije trebamo uočiti jedan problem koji proizlazi iz hrvatskog prijevoda Br 20,1 i Izl 17,1. Naime, i u jednom i u drugom slučaju naš prijevod¹⁵ govori o pustinji Sin, što, uzevši u obzir kronološku razliku između događaja opisanih u navedenim tekstovima, stvara određenu zbunjenost te se čini da se i nakon četrdeset godina putovanja kroz pustinju Izraelci nalaze na više-manje istom području. No, u hebrejskom tekstu ime pustinje u Izl 17,1 i Br 20,1 piše se i izgovara različito. U Izl 17,1 radi se o pustinji יַרְדֵּן (Sin), a u Br 20,1 o pustinji סִינַי (Cin). K tomu se u pregledu putovanja u Br 33 od Ramsesa u Egiptu do Moapskih poljana uz Jordan nadomak obećanoj zemlji jasno razlikuje između pustinja יַרְדֵּן (Br 33,11) i pustinje סִינַי (Br 33,36).

Budući da se u povijesno-kritičkom smislu tekst Br 20,1-13 smatra prepričavanjem Izl 17,1-7, vjerojatno je sličnost imena lokaliteta zapravo još jedan argument koji potvrđuje pretpostavku da svećenički pisac Knjige Brojeva koristi kao svoj literarni izvor stariju jahvističko-elohističku predaju iz Knjige Izlaska. No, s druge strane, kako smo vidjeli, pisac Knjige Brojeva u Br 33,11 i 16 jasno daje do znanja da se pustinja יַרְדֵּן u Izl 17,1 i pustinja סִינַי u Br 20,1 odnose na dva različita područja. Prema Br 34,3 pustinja סִינַי nalazi se uz južnu granicu kanaanske zemlje, što odgovara području gdje su se Izraelci nalazili u posljednjoj godini svojega puta iz Egipta.

3.3. Mojsijev udarac štapom i riječju

Da bismo bolje razumjeli Mojsijev postupak u Br 20,1-13 u usporedbi s Izl 17,1-7, potrebno se prisjetiti njegova prvog susreta s Bogom u gorućem grmu u Izl 3,1 – 4,17 u kojem Jean Louis Ska uočava pet Mojsijevih opiranja Božjem pozivu.¹⁶ Prvo opiranje glasi „Tko sam ja da se uputim faraonu i izvedem Izraelce iz Egipta!“ (Izl 3,11). Drugo je „Ako me Izraelci zapitaju ‘Kako ti je ime?’, što ću im odgovoriti?“ (Izl 3,13). Treće je „A ako mi ne povjeruju i ne poslušaju me, nego mi reknu ‘Jahve ti se nije objavio?’“ (Izl 4,1). Četvrto je „Ja sam u govoru spor, a na jeziku težak.“ (Izl 4,10). I na koncu kada je sve iscrpio kaže: „Oprosti, Gospodine, ne bi li poslao koga drugoga!“ (Izl 4,13). Pred takvim odbijanjem Bog se čak razljutio, ali je ostao neopoziv u svojem izboru.

¹⁵ Koristimo Bibliju u izdanju Kršćanske sadašnjosti koja na hrvatskom govornom prostoru takoreći ima status kao *textus receptus*.

¹⁶ Usp.: Jean Louis SKA, „La vocazione di Mosè“, Jean Louis SKA, *La strada e la casa*. Itinerari biblici (Bologna: EDB, 2001.), 15-18.

No, da je Mojsijev strah pred odgovornošću bio opravdan, pokazuju mnogi trenuci u kojima narod dovodi u pitanje njegov autoritet, a on sam pokazuje vlastitu nemoć. U te trenutke spada i nedostatak vode u Izl 17,1-7 i Br 20,1-13.

S druge strane, važno je uočiti da Mojsijeva opiranja zapravo potvrđuju autentičnost njegova poziva. On nije sam sebe poslao da izvede narod iz ropstva, nego je za to izabran od Boga. Stoga Bog Mojsiju već nakon njegova prvog opiranja kaže: „Ja ću biti s tobom. I ovo će biti znak da sam te ja poslao: kad izvedeš narod iz Egipta, Bogu ćete iskazati štovanje na ovome brdu“ (Izl 3,12), a na izliku kako ne umije govoriti, odgovara mu: „Ja ću biti s tobom kad budeš govorio, i kazivat ću ti što ćeš govoriti“ (Izl 4,12). Konačno, nakon posljednjeg opiranja, daje mu za pomoćnika njegova vrlo rječita brata Arona i štap kojim će izvoditi znamenja (Izl 4,17).

U Izl 17,5-6 Mojsije upotrebljava taj štap točno kako mu je Bog rekao. Udario je po pećini i iz nje je potekla voda te se narod napio. Aron se pak u čitavoj zgodi uopće ne spominje, a mogući razlog je taj što nema nikakva verbalnog obraćanja narodu.

U Br 20,11, kako smo više puta spomenuli, Mojsijev se udarac štapom po pećini, s naglaskom da je to učinio dva puta, već klasično tumači kao nedostatak njegove vjere. Međutim, stvar je još složenija utoliko što Bog Mojsiju nije zapovjedio da uopće udari štapom u pećinu. Rekao mu je doduše da uzme štap (Br 20,8), ali ne i da njime udari o pećinu, nego da zajedno s bratom Aronom pećini progovori i ona će pustiti vodu.

Taj važni detalj ponekad se tumači i na psiho-teološkoj razini kao svojevrsni posrtaj u Mojsijevu procesu rasta uz Božje vodstvo.¹⁷ Naime, udarivši štapom po pećini u Br 20,11, Mojsije nije postupio prema aktualnoj Božjoj riječi za taj trenutak, nego je postupio jednako kao i prije četrdeset godina kada je udarcem štapom izveo vodu iz pećine. No, metoda koja je prije četrdeset godina bila ispravna, sada to nije. Ono što je Bog zapovjedio Mojsiju, jest da zajedno s Aronom progovori pećini i ona će već snagom riječi pustiti vodu. U usporedbi s Izl 17,1-7 to ima veliko značenje jer se ondje udaranje po pećini dogodilo prije nego što je Bog dao Mojsiju zakon na Sinaju, te je štap kojim je Mojsije činio znamenja imao glavnu ulogu u očitavanju Božje slave. Nakon objave na Sinaju, to prvenstvo više ne pripada štapu nego

¹⁷ Vidi primjerice: Moshe ANISFELD, „Why Was Moses Barred From Leading The People Into The Promised Land? A Psychotheological Answer“, *Jewish Bible Quarterly* 39 (2011.), 211-220; Pinchas KAHN, „Moses at The Waters of Meribah. A Case of Transference“, *Jewish Bible Quarterly* 35 (2007.), 85-93.

objavljenoj riječi.

U tom smislu, postupajući pri kraju putovanja kroz pustinju isto onako kao što je postupio prije četrdeset godina, Mojsije je pokazao nedostatak svijesti o promijenjenim okolnostima koje iziskuju nov način djelovanja. Božji pedagoški plan da Mojsije progovori pećini, koja bi potom ustupila vodu, propao je i tako narod nije mogao biti opomenut i poučen u onomu do čega je Bogu veoma stalo, a to je poslušnost Njegovoj riječi. Da je Mojsije postupio točno kako mu je Bog rekao, tvrda stijena pećine pokazala bi se mekšom od tvrde šije Izraelaca i tako bi narod mogao shvatiti srž poruke. U svakom slučaju, oslanjajući se na stari model postupanja, koji je prije četrdeset godina bio ispravan, ali je u ovom trenutku pogrešan, Mojsije se zajedno sa svojim bratom Aronom, koji je u svemu bio pretjerano pasivan, pokazao nesposobnim dovršiti započeti proces od izlaska iz Egipta do ulaska u obećanu zemlju. Pri tome se pak biblijski tekst ne zaustavlja na pogrešci u pedagoškoj metodi, nego ovaj Mojsijev postupak prepoznaje kao pravi nedostatak vjere i pouzdanja u Boga. Vjera, naime, zahtijeva prvenstvo Božje riječi pred svime, pa i pred vlastitim iskustvom.¹⁸

4. Usporedba Br 20,12 s Br 14,11

Kako smo vidjeli u Br 14 gdje se narod pobunio protiv Mojsija i Arona i htio postaviti sebi drugog vođu koji će ih vratiti u Egipat, Mojsije je pokazao čudesnu ljubav prema svojem narodu. Kada je sva zajednica naumila kamenovati Mojsija i Arona, Bog je taj napad doživio kao napad na samoga sebe te je nakon riječi „Dokle će me taj narod prezirati? Dokle mi neće vjerovati unatoč svim znamenjima što sam ih među njima izvodio?“ (Br 14,11) predložio Mojsiju da će sav narod istrijebiti, a onda od njega stvoriti novi. No, Mojsije to odbija, kao što je to učinio i u Izl 32,10-12 u kontekstu krize sa zlatnim teletom. Božje oproštenje narodu koje uslijedilo na Mojsijevu molbu, ujedno je i potvrda ispravnosti Mojsijeva ponašanja kao narodnog vođe. Bez obzira na sve njegova je uloga da se zauzima za narod.

No, u Br 20 izostala je ta crta Mojsijeva poslanja. Čini se da se u Br 20 Mojsije više brine za svoj položaj nego za narod koji je žedan vode. Premda je na njegov dvostruki udarac štapom voda potekla iz pustinje, Mojsijeve riječi narodu, koje im prema Božjem planu nije uopće trebao ni uputiti, pune su ogorčenja te zbor koji se okupio pred

¹⁸ Usp.: Ivan MIKIĆ, „Zašto Mojsije nije uveo narod u obećanu zemlju?“, *Biblija danas* 5,3 (2007.), 22-23.

pećinom naziva buntovnicima (Br 20,10). Takva njegova ljudska reakcija u potpunosti je razumljiva, no ona se veoma negativno odrazila na njegovu karizmu vođe. Ovo doduše nije prvi put da se dovela u pitanje autentičnost Mojsijeva i Aronova autoriteta te im se prigovorilo njihovo uzvisivanje iznad zajednice. Dosta je kao primjer navesti pobunu Kehata, Datana i Abirama u Br 16 gdje je Mojsiju i Aronu upućena baš takva zamjerka i istaknuto da je Jahvi bez razlike (u autoritetu) posvećen sav narod (usp.: Br 16,3). Međutim, Jahve je jasno obranio Mojsijevu i Aronovu izdvojenost te opet htio uništiti sav ostali narod (Br 16,20), na što obojica mole da se kazne samo krivci pobune, a poštede nevini (Br 16,22). Bog je opet uslišio njihovu molitvu te se još jednom potvrđuje kako je zauzimanje za narod u Božjim očima ispravan stav kakav trebaju imati vođe koje je on postavio na čelo naroda. Mojsije i Aron izabrani su i izdvojeni iz naroda za posebnu službu, ali time nisu od naroda otuđeni. Naprotiv, sam Bog od njih očekuje to da uvijek budu na strani naroda, pa čak i onda kad isti Bog narodu prijeti kaznom i uništenjem.

Stoga Mojsijeva reakcija prema narodu i njegove riječi: „Čujte, buntovnici! Hoćemo li vam iz ove pećine izvesti vodu?“ (Br 20,10), nakon kojih slijedi Božja kazna „...nećete uvesti ovaj zbor u zemlju koju im dajem“ (Br 20,12) ne označava čin u kojem se očitovalo Mojsijevo i Aronovo izabranje od Boga i Božja slava, nego njihovo otuđenje od naroda. Uzimajući u obzir čitavu povijest izlaska iz Egipta, možda se čini da je Božja kazna za jedan takav ‘trenutak slabosti’ prestroga. No, ovdje valja primijetiti da u prvom planu nije osobni odnos između Boga i Arona, a posebno ne Boga i Mojsija, nego opće upozorenje svima pastirima Božjega naroda, a to je pogubnost otuđenja od vlastitog naroda.¹⁹ Jednostavno rečeno, pastir otuđen od svakoga stada promašuje samu bit svojega poslanja. Da je riječ o doista ozbiljnoj stvari, Biblija pokazuje na najdrastičniji način, a to je da najveći lik temeljnog događaja spasenjske teologije Staroga zavjeta ne dovršava svoje poslanje. Taj dio Mojsijeve vlasti prenijet će se na mladog Jošuu (Br 27,20) koji će se u zauzimanju obećane zemlje pokazati kao vođa koji postupi s velikom obazrivošću prema narodu i njegovim grešnim pojedincima (usp.: Jš 7,19).²⁰

¹⁹ U Br 20,7 Mojsije će doduše još jednom moliti za narod kada su ih ujedale zmije, ali tek pošto su ga ljudi za to zamolili.

²⁰ Usp.: Moshe ANISFELD, „Why Was Moses Barred From Leading The People Into The Promised Land? A Psychotheological Answer“, 217-218.

Zaključak/aktualizacija

Ako bismo, vraćajući se na rečenicu pape Benedikta XVI. s početka ovoga izlaganja, ono što smo rekli o navedenim biblijskim tekstovima htjeli aktualizirati za život Crkve i njezinih pastira, možemo reći sljedeće. Biblijski način izražavanja, koji ovdje u prvi plan stavlja nesavršene aspekte Mojsijeva i Aronova djelovanja, može nas na prvi mah zbuniti. No, poruka koja stoji ispod površine biblijskih riječi zapravo se odnosi na to da dovršenje procesa oslobođenja iz ropstva, izlaska iz pustinje i ulaska u obećanu zemlju nije u ljudskim nego u Božjim rukama. Ono što spada na čovjeka, jest odazvati se Božjem pozivu te unatoč svim opiranjima, sumnjama i padovima ne odustati od započetoga puta. Tako je i s Crkvom i pastirima u njoj, kako se izražava papa Benedikt XVI. U život u punini nijedan čovjek ne ulazi sam. U život u punini ljude ne uvodi ni Crkva samom snagom svojih udova. To čini samo Isus Krist, čiji je biblijski pralik u ovom slučaju Jošua kao dovršitelj Mojsijeva poslanja.²¹ No, time zadaća Crkve i njezinih pastira u ovom svijetu nije nipošto sporedna ili proizvoljna. Upravo suprotno. Kao što je Bog izabrao Mojsija, a ne nekog drugog (usp.: Izl 4,13) da izvede Izrael iz Egipta i vodi ga kroz pustinju, tako danas izabire Crkvu, a ne neku drugu ljudsku instituciju, da izvede svijet iz pustinje i *povede* ga u zajedništvo sa svojim sinom Isusom Kristom, koji je jedini put, istina i život u punini. U tom smislu i slabosti Crkve i pastira u njoj, koje pred očima svijeta često dolaze u prvi plan, nisu samo znak njezine istinske nesavršenosti nego i njezina istinskog poziva koji ne dolazi od ljudi, nego od Boga koji „hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine“ (1 Tim 2,4).

FAITH IN THE WILDERNESS (NUM 14:11; 20:12) An Attempt at Actualization

Summary

In this brief account the author attempts to make an actualization of the biblical texts Num 14:11; 20:12 in the context of the Year of Faith, launched on October 11, 2012 by Pope Benedict XVI. By observing these texts in their biblical context it is possible to make a parallel between, on the one side, the role of Moses and his brother Aaron in the desert, and, on the other, the role of the Church in the world. Specifically, just as Moses and Aaron did not complete their mission of leading the people into the

²¹ O Jošui kao Isusovu praliku vidi: Jean Louis SKA, „Mosè – Giosè – Gesù“, Jean Louis SKA, *La strada e la casa*, 169-193, posebno str. 187-193.

Promised Land, so the Church alone does not complete its mission of bringing the people into communion with God. It was not Moses and Aaron who brought the people into the Promised Land, but Joshua: in the same way, the one who finally brings the people into communion with God is not the Church or her pastors, but Jesus Christ, who alone brings abundant life. However, the mission of the Church is not to be considered as something limited and closed because of this. On the contrary, the mission of the Church is to keep the door of faith always open.

Key words: *Moses, Aaron, Joshua, Church, Jesus Christ, Promised Land, Communion with God, faith.*

Translation: Domagoj Runje and Kevin Sullivan